

A. NOSA. TERRA

BOLETIN DECENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZÓN

Na Cruña, ó mes, 40 cts.
Coste d'un número 10 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.
América, id. 2 »

Pagos adelantados

Redacción e Administración: PASEIO MÉNDEZ NÚÑEZ (Irmandade da Fala)

Número 62

A CRUÑA 30 DE XUBIO DE 1918

COMO PENSAMOS SEMPRE

NON ESBAREMOS NO CHÁN

A redención de Galicia terá de ser obra dos galegos soamente.

Namentras non haxa nas cidades e vilas galegas núcleos de xuventude que sintan a nazionalidade galega de xeito integral, que se chamen galegos por riba de todo, e pesi-a todo, por moitos camiños de ferro, por moitas estradas, por moitos camiños veciñás e por moitas xuntanzas labregas que se fagan, a persoalidade da nosa terra ficará esvaída, e pol-o mesmo escrava a nosa conciencia colectiva, sin folgos pra cumprire unha misión histórica fecunda.

Namentres non se declare incompatibre o sere rexonalista—pra sere nazionalista xa se sinte esto—con pertencere a calquer partido político, o rexonalismo galego non terá forza en ningures.

Primeiro hai que galeguizar núcleos cidadáns e vilegos. Cando haxa eses núcleos fortemente estreitados e encadeados antre sí, Galicia será algo. D'outro xeito, inda habendo dous ou tres diputados que se chamen rexonalistas, ficaremos no que estábamos denantes.

As revolucións transcendentales sô veñen logo que os enciclopedistas enchen a y-alma

das xuventudes de sentimentos fondos e d'ideias craras e sinxelas.

Fracasóu en Cataluña e en Galicia a «Solidaridade» porque non era mais que xuntanzas de xentes sin un eixo idealista común. Porque tiñan por misión única o espertar a cidadanía. Fracasaron as doutrinas políticas de Costa, porque Costa pedía pr'a España cousas que xa eixisten n'outros países. O rexonalismo galego pode correr o mesmo perigo. Porque ás veces vese orientado no senso d'unha nova Solidaridade ou á maneira das predicaciós políticas de Costa. Porque hai moitos rexonalistas galegos que coidan que é un problema «gacetable» axiña, reducido a xeitos illados de progreso material o noso problema. Porque hai rexonalistas que foron e seguirán sendo caciques. Porque hai rexonalistas que só sinten o conqwerimento da cidadanía e de milloras prácticas. Mais non unha Galicia gobernándose de seu, unha Galicia con cultura propia, con pensamento propio, dona dos seus destinos, con unha persoalidade cotizabre internacionalmente, capás de independizárese da hexemonía castelán e en xeito de pensar na imposición d'unha hexemonía súa a outros pobos que até o d'agora tiñannos por menores d'idade. Unha Galicia por riba de todo, non condicionada a ninguén en ningures.

Poi pra erguer os corazóns da mocidade da nosa terra, facendo d'ela a falanxe libertadora do mañán, percísanse apóstoles cheios de fe ardente, d'atreimento xenial, despreciadores das cousas pequenas e de todol-os sensos utilitaristas e xudíos. Homes de berro forte, tan ateigados de sentimento como de cultura idealista. Homes áxiles, cuia alma sexa unha fervenza d'inquietudes, d'espontaneidades e de xeitos bariles. Homes de reflexión súpeta. Homes que non teñan da responsabilidade un conceuto tan estreito que os leve a poñer máscara d'austeridá pra disimular a cobardía ou o fracaso. Homes que leven sempre o látigo na man pra cruzarlles a faciana ós vellos prexucios.

Homes de síntesis que non amostren ende-xamais os respuntes do análisis.

Esto veñen pensando cantos galegos pensan; esto veñen sintindo cantos galegos sinten. Esta e a vountá das «Irmandades da Fala». E esto trunfará por riba de todo. Esto, galego, soio galego, sin encadeamento a ningun fulanismo.

B.

PENSAMENTOS DA NOSA XUVENTUDE

O problema agrario

Proposición de Lei qu'eu suscribíría pró réximen agrícola de Galicia:

Artigo 1.º Estará eisento d'o pago d'a contribución territorial o pai de familia que viva solamente d'a agricultura e que unido o seu capital c'o d'a muller e os fillos suxetos a súa potestá non posea mais de dous ferrados en sembradura de terra.

Art. 2.º Respetarase a actual división d'a propiedá; pro no sucesivo non poderá partirse ningunha leira que ó ser partida resulte algún terreo menor de cincoenta areas tratándose d'unha horta sita a veira d'unha vila ou cibdá e d'unha hectarea tratándose d'outra clás calquera de terra.

Art. 3.º Todo pai de familia poderá inscribire n-o Rexistro d'a Propiedá un

CADRO BRANCO

O Sr. Alvarado, notabre profesor fillo de Viveiro, n'unha das súas conferencias da semana agrícola de Santiago, dixo que fai falla en Galicia unha Escola d'Agricultura, xa que inda non hai ningunha.

El oferceuse para mestre si chega a esixirselle ó Goberno que a faga.

Somente a «Irmandade da Fala» de Santiago, doulles agarimo ás verbas do Sr. Alvarado, galego dino de louba.

CADRO MOURO

Os deputados do «bloque galego» inda non conseguiron as facultades de Filosofía e Letras e Cencias para a Universidá de Santiago.

¿Non é ise bloque unha cousa inútil?

Si os que o forman puñéranse en pé, rextos, fortes, bariles, unidos coma un soio home, ¿non tería xa a nosa Universidá aquelas facultades?

Vede com'os catalás conquiren canto lles peta.

Viguri, Leonardo, Figueiroa, ben vos pode agasallar Santiago...

patrimonio familiar inembargable que non esceda de dez hectareas nin d'o setenta e cinco por cento d'o valor d'as terras que teña.

Art. 4.º Terán dereito a exercitar o retrauto, con preferencia os donos d'os terreos colindantes, o arrendatario y-o aparceiro que leven traballando a terra vendida mais de cinco anos arreo.

Art. 5.º Si dous ou mais colindantes usan d'o retrauto ó mesmo tempo, será preferido o que d'eles traballe a terra sin mediación de aparceiros nin arrendatarios; si os dous a traballasen directamente o que que tivese mais fillos; si tivesen o mesmo número de fillos, o dono d'a terra mais pequena; en igualdá de condicións o que a solicite primeiro.

Art. 6.º Todo labrego que resida fora de Galicia será representado pra todol-os efectos civiles pol-os individuos indicados n-o artículo 183 d'o Código civil a non ser que houbera nomeado apoderado dinantes d'emigrar, ou o nomee despóis, e conste o

nomeamento n-o Rexistro civil d'o domicilio d'o labrego.

Art. 7.º Todo o que teña unha finca gravada con renta foral poderá obrigár' ó dono d'o dominio direuto a redimirlle a renta conforme ás regras seguintes:

1.ª Pr'os efectos d'a redención terán como bases pr'a capitalización o precio medio d'as especies durante os últimos dez anos y-o interés que producese o diñeiro n-o ano 1763.

2.ª O foratario podrá elixir entre pagar a cantidá que resulte d'a capitalización, feita conforme á regra anterior, ou entregar, n-o momento de facer a redención, a terceira parte de dita cantidá e continuar pagando a renta durante vinte e nove anos.

Art. 8.º Estarán eisentos d'a contribución territorial durante dez anos, todol-os terreos que se adiquen a prado desde a publicación d'esta Lei.

ARTURO NOGUEROL.

IMPRESIÓN A VOA PRUMA

A semana rexionalista do "Debate"

FOI un ben que se l'ocurrira ó Sr. Herrera organizar aquela semana de recha-mo en Santiago.

N'ela pódose apreciar com'o rexonalismo dos homes dos vellos partidos políticos —de todos, sin esceución— é unha cousa valeira d'ideoloxía e de fe. Unha cousa sen sentimento e sin eixo diretriz.

Moitas parvadas envoltas en palla retórica, mais enxoita e amarela que a herba vella que bica o sol do vran a cotío, ouvimos no teatro de Santiago.

Pro vimos tamén como aquela semana rexionalista, foi unha cousa que tivo ó povo ausente sempre; unha cousa na que a pasión da muchedume no intervíu para nada. Mais pol-a que tampouco intresáronse os intele-tuaes galegos.

Sirvíu, n'obstante, pra deslindare campos. E por esto os galeguistas non lle fixemos unha guerra franca. De facerlla houbera terminado de cativa maneira.

O marqués de Figueiroa non dixo cousa de sustancia. Dou a enxerguere, quizáis, que namentras non se barra ós vellos políticos nada bó farase.

Rodríguez Viguri, pesi-a ser fillo de Santiago e ter renome d'orador, sufréu o mais fondo fracaso. Com'orador, un cursi. Como xurista, pensador e sociólogo, unha cousa

ridícola. Un botafumeiro de Besada, noxentamente adulator.

Goicoechea é un onanista da retórica; un irmán xemeo de Gedeón con fachenda de Narciso. Un home que fala do nazonalismo, con tópicos de xogos froaes. O xuicio do seu discurso fixéronno na intimidade algú catedráticos de Santiago e o mesmo Mella. ¡Que xuicio, leutores!

Leonardo Rodríguez, falou da emigración, sin añadire nada novo ó tema. Non foi cursi. Defendéu o caciquismo bon.

Portal Fradejas tratóu ben o tema d'o sentimento da independenza nos poetas galegos.

Ossorio Gallardo feito un elefante sintimental.

Herrera, pranteando o problema do rexonalismo confesional. Un problema anti-europeo e fora da realidade. Pol-a patria loitan nos campos de guerra oxé, ateos e católicos. ¡Quen pode, despóis d'esto, sin pecare d'antipatriota, negar-lles os mesmos dereitos a cantos compoñen un povo?

Derradeiramente, Mella falou mantendo o seu criterio de sempre.

Deixamos adrede para o último a Pena Novo e a Losada Diéguez. Pena Novo, foi o que con fonda elocuencia, con verbas sinxelas, cristañías, pranteóu o problema nazonalista galego de xeito valente e perciso.

Foi—a xuicio de todos, inda dos enemigos, léanse as reseñas da prensa,—o apóstol do novo credo. Cheio de fe, de quentura espiritual. El dixo o que son e o que queren as «Irmandades da Fala». Dixo que non hai outra forza rexionalista que a d'elas.

Lousada Diéguez, despóis de rebatire fortemente moitas verbas parvas de Viguri nas que dixo que os galeguistas están «mediatizados» pol-os catalás, tratóu do problema do idioma e da nosa cultura de maneira crara e concreta.

Pena e Lousada, falando en galego, pensando e sintindo en galego, donos do único ideal que salvará a Galicia, deixaron demostrado que o rexonalismo dos elementos dos vellos partidos, non é senón unha prateforma pra siguire escravizando a terra.

As dúas políticas, os dous ideaes, os da mentira e os da verdade, ficaron postos de releve na semana rexionalista de Santiago.

Como temos mentes d'espallar n'unha folla imprentada os discursos dos nosos irmáns Lousada e Pena, rematamos eiquí estas liñas.

Non sen dicire que houbo algúns fachen-dosos da Cruña que lle pidiron a Herrera un posto antr-os oradores da «Semana», e Herrera negóullelo, inda sendo eles da direita. ¡E non é certo, García? .

Finalmente: Non consintiremos mais os galeguistas que veñan a falar das nosas cousas a Galicia, xentes alleas.

A tolerancia e a boa educación teñen un límite.

¡Que siga a loita, irmáns! O porvire será noso.

Como temos datos do que se falou en Santiago, xa comentaremos ó noso xeito.

Advertencia

Cantos reciban este número d'A NOSA TERRA e non-o devolvan á nosa Administración, terémolos por suscritores.

Isto, naturalmente, non reza para nada c'os que xa veñen recibindo o noso boletín.

A NOSA TERRA cada vez conta con máis lectores. Por riba de cinco mil lén oxé este culto e rexo orgo do galeguismo e das «Irmandades da Fala», no que colaboran todol-os escritores da nosa patria natural que teñen posto o sentimento e o pensamento de seu no rexurdire da enxebreza que levará axiña a Galicia á súa redenzón.

As follas d'A NOSA TERRA terán de sere follas históricas. E deben coleccionárense por cantos recibannas.

Nosos fillos leránnas con orgulo. Axíña n'elas publicaremos en folletín escolleitos contos portugueses dos mestres da literatura irmá.

CADROS DO VRAN

O CAN DOENTE

I

O sol do medeodía labarea
as paredes das casas. Dorme o vento.
Cega a luz no camiño polvorento
i-está en repouso, como morta, a aldea.
Sobre d'un brando feixe de candeas,
no agarimo do alboyo, sonolento,
agardando que acalme o ardimento
do sol, un xornaleiro cabecea.

Súpeto, un can que babeando acora
prántase na cancela, a lingua fora
e o mirar abravado i-encendido.

Ó vel-o érguese o mozo decontado
e collendo a rabela d'un arado
ponse a berrar: ¡un can adocido!

II

Oise ó correr o berro pol-as eiras,
o barullo das portas atrancadas,
e na beira do río, atolondradas,
chila un fato de mozas lavandeiras.

Fuxe o can por camiños e toxearas
preseguído de fouces e d'eixadas,
i-ó «¡velo eihí vai!» das voces abafadas
os sachadores corren pol-as leiras.

Ó brincar un valiño d'un ruleiro,
tíralle un mozo ás pernas un fungueiro
i-o ferido animal cai dando rolos.

Outro mozo, no instante, erguendo o sachó
tan ben lle acerta que ó fenderlle o cacho
pol-o camiño vértense os miolos.

RAMÓN CABANILLAS.

Terra de Mos.

CADRO DO VRAN

A ROMAXE

Brila a branca ermida no médeo do monte
—pomba que relouca de amore e contento
ollando a súa imaxe nas augas da fonte—

Os bicos do vento
agariman as follas sonoras
dos fortes castanos que se erguen no outeiro,
por onde os cabelos das lindas auroras
rebuldando amostan seu fulgor primeiro.
Do niño de ferro que acouga na torre
da branca capela, sai un fato ledo

de arxentinas notas que xirando corre
pol-a transparencia do ár azul e quedo.

Repinica a gaita, soben hastra o céo
as fráxiles canas dos randos foguetes
que asobían, fungan e estoupan arréo,
cal se galopasen aéreos xinetes.

É o imán que atrae toda a xuventude
que vive e traballa na estensa campía,
valente, fermosa, que brinda saúde,
contento, entuseasmo, pracer e ledicia;
é o imán sagrado a pequena ermida.

Meca da comarca, sol dos eidos nosos
que espalla rayolas de amore e de vida
por montes esquivos e vales frondosos.

Lindas margaridas rebulen nos campos:
son as froles vivas de montes e vales,
cuos ollos brilan como a lus dos lampos
que cegan ós mozos fortes e lanzales.

Baco aquí surríe, vendo o zume amabre
das uvas que luce nas cuncas de barro,
saído do ventre do ídolo adorabre
que se ergue no altare sinxelo d'un carro.

Eles brincan tolos, aturuxan, berran,
elas cantan, bailan, tocan o pandeiro;
e todol-os peitos avaros encerran
o fogo subríme do amor feiticeiro.

As rosas bermellas, sobre a branca neve
de unha cara meiga, resaltan lucentes,
e n'elas, anseoso de praceres, bebe
un neutar un mozo, con bicos ardentes.
¡Bendita romaxe, ti él-o sol radioso
que as entranas quentas da terra aterida,
és imán sagrado, centro poideroso
que estendes fecundas rayolas de vida!

GONZALO LÓPEZ ABENTE.

Mugía.

Na administración d'A NOSA TERRA
temos á venda o libro de poesías
DA TERRA ASOBALLADA
de Ramón Cabanillas.

Prezo 1'50 pesetas.

A VOZ D'UN POETA

*G*ALICIA afirma cada día con voz
mais forte súa crásica personali-
dade, que escomenzaba xa a esmorérese.
Conforta e alenta repetil-o. D'aquel amo-
re platónico que alumeaba miudamente
unha sorriso d'aristocrático deixo, en
que adobábanse as páxinas dos nosos
grandes escritores, que foron e son prin-
cipalmente castelús, temos pasado súpe-
tamente ó idilio rústico, cheio de simpli-
cidade e de natureza, no que o corazón
entrégase de xeito sinxelo, n'un pulo
absolutamente espontáneo. As obras da
Pardo Bazán, de Valle e de Linares
crean só o ambiente que gusta de respi-
rar o turista; os versos atávicos e mo-
dernos, sinxelos e esquisitos, xeniaes e
craros de Cabanillas, producen o oxígeno
que ten de facer fortes os bofes dos mo-
zos que van de «ruada» e nos que xer-
molan as xeneraciós dos galegos fu-
turos...

*E logo, o rexo toque de crarín ceibado
por Antonio Villar Ponte, orredor do
que veñen axuntándose todol-os espri-
tos e todol-os corazóns de quenes teñen
ideias e sinten nobres cubizas.*

*Nosa forza, sen dúbida, ten de vir
d'ahí, como veu na Cataluña e na Eus-
kadi. Se ha de facerse o milagre, fague-*

*ranno denantes que os políticos, os «li-
teratos sen letras» que s'estreiten n'un-
ha aperta no cenáculo das «Irmandades
da Fala». Pois o sangue das razas é a
palabra, e o sangue percisa bulir, chou-
tar, renovárese, latexar en total-as veas,
filtrárese por todol-os tecidos. Emporiso
a palabra ten de ser falada, e fluír, escu-
mar e desbordárese, enriquecéndose ó ar
e ó sol, trasfundíndose de lingua a lin-
gua e de beizo a beizo. ¡Ai d'aquelas ra-
zas cuia palabra escomenza a murchárese
antr-as follas dos libros, com'as froles
antr'os papés dos herbarios!*

*Galicia, tod'a Galicia fica n'aquelas
bocas que erguen com'un estandarte a
palabra enxebre, viva, latexante, cheia
d'agarimos e deprecaciós, berradora nos
«aturuxos» e apaxadoriña, mol e esmo-
recente nos «ala-lás».*

*Endexamáis sintiremos verdadeira-
mente a nosa terra, nin saberemos me-
dir tod'o amore que lle é debido, namem-
tres non teñamos escoitado súa voz vir-
xen e íspida, asina como s'oferce nas
valgadas dos nosos montes e na orela
das rías azúes, antr'os piñeirales dos
outeiros e baixo as follas dos viñedos...*

A. REV SOTO.

IRMANDADE CRISTIANA

(CONTO)

I

VAI o vello probiño pol-a estrada deserta, corcovado, como se no fardel valeiro que leva sobr'as costas fosen seus anos e súas miserias, asoballándoo c'o seu peso. E un vello enrugado e enxoiro; na faz a resinaición puñera un selo d'homildade. Vai c'os pes íspidos; cuberto de farrapos. Pol-a moura camisa, cheia de mendos e buratos, asoma un peito forte e velludo; apóyase n'un pau longo. Teñen seu ollos a mansedume d'un servo d'outros séculos... Parez camiñar illado de todo pensamento: sen oubir os cans que ladran, casi ô rente das súas pernas, e sen decatárese da natureza que no serán vai esmorecendo paseniñamente...

Camiña calado. Ás veces seus beizos ábrense e marmulan algunhas verbas; despois volta a ficar no silencio e sigue camiñando pol-a estrada deserta, corcovado, coma si no fardel valeiro que leva sobr'as costas, fosen seu anos e súas miserias asoballándoo c'o seu peso.

No ceño, latexan medosamente algunhas estreliñas e a lúa érguese por riba d'un curuto, percisando as siluetas fantásticas dos pinos. No mar, que se olla n'unha lonxanía dourada pol-as derradeiras rayolas do sol, as velas das barcas de pesca son como áas

de paxaros. Na terra, os sotos, leiras e congostras parecen repousar xa na noite, adormentadas pol-o canto das cigarras. Oise, com'un salayo, a vos homilde da campana ô lonxe.

O probiño sigue camiñando pol-a liña interminable da estrada, a soias co'a miseria. As veces, busca acougo no verde d'un ribazo, e séntase lembrando o seu pasado. Cruza pol-a súa mente, como cousa moi lonxana, seu fogar, que un día foi feliz; as terras de seu que traballaba sen trégoas dend'a alba até que a campana da irexa da aldeia deitaba no ar os sons doces do Anxelus; seus fillos que un día emigraron a terras da América a gañárense o pan; súa muller, aquela benta mulleriña que l'axudaba sempre, e que un día enfermou. ¡Canto tempo no leito! ¡Todol-os aforros gastados con ela; logo a pedire cartos emprestados, e a doenza sempre a mais...!

Un día ô amancere, a mulleriña quedou fría, amarela e estalicaada no leito. Vendeu súa derradeira xuvenca para pagarll'ô crego e mercar unha caixa de pino, cuberta de pano negro e cativo, onde acougaría ela para sempre...

Logo as tristezas da soedade: o calvario sin compañía. O ministro que no nome da

xusticia dos homes embárgalle aquela pequena casa onde nacera, e aquelas leiras que él tiña traballado dende neno... E atopouse sin pan. Colléu un fardel vello, votou-no por derriba das costas e a pedire unha esmola pol-os camiños, petando ás portas, en prego d'unha caridade pol-o amore de Deus, agardando o día da súa redención que tería de ser á veira d'un ribazo, como no que acougaba agora, n'un serán ou n'unha alborada, só cos seus doores.

Erguéuse. Tiña fame; no fardel non había xa nin un codelo xiquer.

Viña a noite de cheio. Non s'ollaba a lúa, cuberta por unha nube. Oubíanse lonxanos os oubeos dos cans vixiantes...

Un fio de luz d'algunha funestra aldeana, amostróuselle ôs seu ollos cansos. Púxose a camiñar de presa, cara a ela.

II

E unha pequena casa d'aldeia. N'unha habitazón do sobrado hai dúas vellas e unha moza que parolan, e un gato, feito un novelo, n'un recuncho. Pendurados nas paredes cadros de santos. N'un veladorciño, diante d'un Neno Xesús de pau, trema a chama d'unha lampiña d'aceite.

A moza e loura, d'ollos azúes e grandes. As vellas son miudas, fracas, enrugadas.

Dos vidros das fenestras fuxú xa o ouro tremante dos derradeiros reflexos do sol. Unha vella érguese, e alcende unha vela que ô palpebrear, deita sobr'a parede as

(12 FOLLETÓN DE «A NOSA TERRA»)

Nosos problemas educativos

Conferenza lida pol-o seu autor o docto catedrático
i-entusiasta irmán Don JOHAN VIQUEIRA

entre sí. Mas, de ningunha maneira farase a futura confederación ibérica sen unha Galicia totalmente galega e isto quer dicir falando galego ja que a lingua é esencial á súa personalidade. A razón é qu'unha Galicia autónoma, dona de sí, disipará os receios d'absorción castelanista que Portugal sintiu sempre e sinte justificadamente, motivo do seu distanzamento de nós. A Galicia, pois, si e fiel a sí mesma, estalle reservado, pol-a súa lingua e pol-a súa historia tan portuguesas como españolas, face-la unión Ibérica. Unión que, indico-o ao pasar, exige tamén na España mesma un réxime gèral federal.

Temos, pois, que considerar con seriedade, o problema lingüístico. A nosa fala non ten de ser só un meio pra falarmos aos labregos aínda que isto é dinísimo si se lles fala de liberdade pra espertalos o facelos libres. A nosa fala ten que chegar a expresar a infinda riqueza da nosa alma galega

e ten que encher aquela misión internacional de relacións c'os países de lingua portuguesa, misión que denantes cobizábamos pra Galicia. O que quer dicir que o language galaico ten de convertirse n'un exquisito e refinado, admirable meio de cultura, instrumento espiritual. É denantes de todo preciso que todos os galegos falen e escriban o galego como saiban e como poidan. Mas, isto non abonda; é preciso despóis qu'ô falen e o escriban a perfeición. A douta Academia Galega fixo moito por este idioma refinado, si se considera o ambiente pouco favorable pra un renacemento lingüístico que tivo até hay algús anos. Sobre todo débemoslle a conservación da nosa antiga ortografía á que deu valore oficial desgraciadamente aínda non recoñecido. É preciso traballar pois pol-a exquisitez, pol-a depuración da lingua. N'este traballo teremos un grande auxilio no portugués, tan somellante en todo á nosa fala, e que posee un inmenso desarrollo literario. Débese entón por isto recomendar aos galegos que lean canto poidan a literatura portuguesa e aínda que escriban o portugués, o que sempre lles será de proveito. Moitos traballos han de realizarse pra examinar qué formas son válidas e caes han

introducirse ou renovarse. Por exemplo: hase de dicir *juizo* ou *juicio*, *nazón* ou *nación*? A segunda forma é a máis popular, a primeira en troques parece ser máis enxebre. Igualmente, teremos que ocuparnos da fonética que é válida, porque na nosa terra temos diversas pronunciacións. ¡Diremos *corazón*, ou *coraçón*, ou *corasón*? Tamén aquí a primeira forma predomina e a segunda é sen dúbida a máis galega. Precisamos do mesmo geito estudos sobre a sintaxis, sobre a maneira peculiar de formarmos as frases, que vai tan perdida. E derradeiramente temos forzosamente que reformar a ortografía. Hoje existen tres ortografías galegas. Unha de elas é fonética; ésta ten o inconveniente de que en Galicia hay moitas fonéticas, algunhas aínda descoñecidas e que nos ailla do resto do mundo, sobre todo, do portugués, pois nen iste nen ningunha outra lingua escribítese hoje fonéticamente. Deixando a un lado ésta, temos aínda dúas ortografías: a vulgar, usada por Rosalia de Castro, Curros, Carvajal e hoje usualmente, e a académica ou etimológica, admitida sabiamente pol-a Academia Galega, empregada por Pondal e en gèral, pol-os eruditos. A diferenca entre as dúas é pequena, e consiste en que na

somas negras das tres mulleres, alongán-doas. O gato espreguizase súpetamente e fuxe para a cocíña.

—Bolita, ¿sabe?

—O qué, miña filliña.

—A probe María Antonia...

—¿Finouse?...

—Estase finando, bolital!

—Chamarían ô siñor abade...

—Si, siñora. Confesouse xa. Leváronlle oxe á mañán o viático...

—Rezaremos, pois, por ela, despóis do rosario. Morre com'unha santiña; sempre che foi moi boa a probe...

Calan. As vellas incrinan as cabezas brancas sobr'o peito e durmen. A noite está silenciosa. En baixo, na corte, óinse, ás veces, os muxidos das pacíficas vacas, que rumian a herba cachazudamente. Unha vella esperta, e a moza pergúntalle:

—¿Rezámol-o rosario, bolita?

—E rezarémolo, si. Chama á túa tía.

A moza vai cabo da outra vella, e despértaa:

—¡Ai, miña tía, miña tía, imos rezal-o rosario!...

As tres mulleres pónense de xionllos ante a imaxe do Neno Xesús. Escomenzan a rezare. Van marmulando quedidamente as oracións.

Meu Siñor Xesucristo, Deus e home verdadeiro... O noso pan de cada día dánolo oxe...

Os rezos vanse apagando mainamente, na penumbra da habitación.

—Unha oración pol-o ben das almas dos probes e dos que sofren...

Despóis de rezar de novo, unha das vellas, vólvese cara a porta da escaleira e escoita:

—¿Non ouvíchedes?—di.—Parez que chaman...

—E será o vento...

—Non...

Sona un tumbo forte na porta e unha voz doente, como entalada, di:

—¡Loubado seña Deus!

—Por sempre bento e loubado seña—contestan as tres mulleres.

—Un probe—escrama unha das vellas. Logo colle a vela d'enriba do velador e vai, como arrastrando os pes, até a escaleira. Abre a porta.

O probe asoma súa faz enrugada e enxoi-ta, e seus ollos de fitar doce e melancónico, póusanse un instante na vella:

—Unha esmola pol-o amor de Deus; un anaco de pan pol-a y-alma das súas obrigas e dos seus difuntiños.

A vella ergue a vela para ollar ben a xeito a faz do probe. Ensamínao dend'os pes a cabeza, e logo con voz doce, garimosa, cal si rezara aínda, dille baixo, baixiño:

—Deus o favoreza, irmán.

ROLDÁN PADERNE.

Betanzos.

Follas novas

Un folleto de Porteiro.—Un libro de versos catalás e un homenaxe a Cabanillas

LOIS Porteiro Garea, un dos poucos valores positivos da mocidade da nosa terra, escribveu un fermoso folleto, que imprenótu a «Irmandade da Fala» da Cruña.

E adicado ós galegos emigrados,—tal lenda leva por título—e merece ser coñecido de cantos sinten os problemas patrios.

Porteiro ten o don da craridade. Canto él escribe ou fala, resulta cristafío, sin deixar de ser fondo. Pensa e sinte. Faise cárrego da realidade axiña. É un dos *leaders* do galeguismo por dereito propio.

Él, antre moitas outras cousas, proba no seu folleto lumioso que sofriron trabucamento quenes agardaban que o comercio galego respondese ó movemento rexonal.

Honra tanto com'ô seu autor, á «Irmandade» da Cruña, o traballo do elocuente abogado e catedrático santiagués Lois Porteiro.

*
**

Jacinto M. Mustieles, noso querido amigo o notabre poeta mallorquín, publicóu fai poucas datas un libríño de versos catalás nomeado «Flama».

Mustieles, nas súas poesías que leímos con moito amore, acusa unha intresante persoalidade. E poeta á moderna, que acer-

vulgar non se usan o *g* e o *j* no sonido suave e só somente *x*, e na académica o *g* e o *j* teñen seu logar como sonidos suaves. Ejemplos: escríbese na ortografía vulgar: *xa* e na etimológica *ja*, na vulgar *surxir*, na etimológica *surgir*. De estas dúas a que temos que admitir é a etimológica, e isto pol-os seguintes motivos: *a*) é etimológica.—*b*) foi a nosa sempre e con ela están escritas cousas tan belas com'as Cántigas do Rey Alfonso.—*c*) e a mesma que a portuguesa e pol-o tanto posibilita as relacións lingüísticas entre os dous pobos (Galicia e Portugal).—*d*) coincide co-as d'as restantes linguas neolatinas (francés, italiano, etc.) Alguén dirá-me que difícil. Responderéi dicindo que mui útil e que val a pena de daprendela. Mais difícil é a ortografía inglesa (sen regras) e emprégana moitos millós d'homens. Pra quen coñeza o portugués o francés o italiano ou o latín, a nosa ortografía etimológica non será difícil. De todos geitos é custión de quince días ou un mes de traballo. A millor maneira de d'aprendela é non querer escribir con outra. Non podó aquí dar regras determinadas pra ela e quizáis non existan, mais preséntovos algús principios que ajudaranvos grandemente. Ditos principios son estes:

I. Sustitui cando é debido ao *x* o *j* diante de *a* o *u* (*ja*, *jornal*, *juramento*) e tamén diante de *e* *i* aínda que diante d'estes pódese escribir o *g* (*gêral*, *gionllos*). Escríbese diante do *e* *i* *g* cando se acostuma a facel-o en castelao ou millor en portugués.

II. O *x* escríbese moitas veces podendo a práctica sômente mostrarnos a boa ortografía. (*Xastre*, *axexar*, *paxaro*). Mais n'este caso, aínda fago notar que o *x* corresponde en castelao a un *s* ou *c* ou un *ch* e, en portugués, a dobre *s* (*ss*). Nos primeiros exemplos corresponden respectivamente: *Xastre* a *sastre*, *axexar* a *acechar* e *paxaro* ao portugués *passaro*. Hay casos en que se pode dar unha regra fixa ou aproximada pra o uso d'o *x*. Vejámolos:

1. Escríbese *sempre* o *x* nos tempos verbaes taes como:

a) fixo, fixese, fixera.

b) puxo, puxere, puxera.

c) trouxo; trouxere, trouxera.

2. Escríbese o *x* moitas veces despóis d'os diptongos *ai* *ei*.

a) despóis de *ai*, faixa, caixa, refaixo, baixo, refaixo.

b) despóis de *ei*, deixar, queixarse, carqueixa, queixo.

Non se esqueza que despóis de estos diptongos pode haber o *j*.

III. O *x* ten tamén o sonido castao *x=cs*: cereija, beijo. Sempre diante de consonante (*expor*) e de *i* (*sintaxis*). Moitas veces nos encomenzos en *ex* (*experimento*, *examen*).

IV. Cando haja dúbida consúltese un bon dicionario galego (lástima o da Academia non estea rematado) ou un bon dicionario portugués.

Insisto moito n'isto da ortografía porque ela terá unida a purificación da lingua unha virtude mágica: *fará da nosa fala campesía, aillada e probe, unha lingua universal, de valore internacional e instrumento da cultura. Ademáis, capacitará a todos os galegos pra lèren o portugués*, o que digase o que se queira, hoje non poden facer.

XII

Quero agora resumir en poucos verbes o que podemos chamar os puntos de vista capitaes da miña conferencia. Arredor d'iles pódese ir ordenando, todo o exposto, e pol-o tanto son momentos máximos d'orien-

ta a engarzare nas súas rimas aquela sutil inquietude na que foi mestre Verlaine. Son os de Mustieles versos elegantes e esquisitos.

Pero «Flama» ten pra nós un intrínseco fondo. Mustieles verteu o idioma catalán os fermosos sonetos de Cabanillas nomeados «Sono dourado». E púxolle esta adicatoria en galego, que copiamos:

«*Siñore D. Ramón Cabanillas.*—Poeta mestre: Sobr'os vosos versos teño escrito o seguinte *Somni daurat* do que quixen conservar tamén voso título e forma. E cádra-me publicalo agora para podere estampalo voso nome glorioso e admirado e podere testimoñar o meu afeuto pol-a Galicia que rexurde e a miña devoción por isa eispléndida literatura que de xeito tan nobre e brillante realiza o ideal de facer patria e beleza.

Quizais sô Escocia—c'o seu Walter Scott—podería probare com'os povos d'Iberia a verdade da súa reconstitución por obra do poeta. Cando Galicia sexa redimida, grande na súa persoalidade, unxida para sacodire tutelas d'asoballamento, trunfadora, enxebre, haberá d'esculpire n'ouro en cada cidade—como no seu corazón cada galego—os nomes cheos de lus, de Curros, Rosalía e Cabanillas.

Eu escrevo o voso con toda reverencia e prego o ceyo longa vida para vos e fecunda redenzón par'a doce Galicia».

E dino de loubanza o agasallo que a un

dos nosos poetas, fai o poeta mallorquín Mustieles.

Testimoñámoslle a gratitude dos galeguistas e dámoslle tamén a nosa embora pol-a publicación d'un feixe de versos tan inspirados.

Peneirando...

ABOFÉ hai pra rímonos todo ano.

La Provincia de Pontevedra abriu unha suscripción pra agasallar con unha coroa de prata a Xaimiño o fabricante de novelas ô por maiore, que poñen no ridículo a Galicia.

Esto é de ouro.

Mais feliz que a ideia da *Provincia* de Riestra é a que teñen algú rapaces cruñeses.

Pensan recoller cartos pra regalarlle un acordeón a Xaimiño. Porque Xaimiño loubou o acordeón... pensando en «Paradox Rey.»

***

Doinos na alma que Besada—a quen Cambó e Alba téñenlle que levala man coma si fose un pipiolo na custión dos presupostos—non teña vagar pra ire a Santiago.

Colleitaría unha serenata com'a do vran derradeiro.

E com'a que ll'agardaba en Lugo si che-

gara a facer aquela chistosa Asambleia de caciques.

***

Gasset, publicou en *El Imparcial* unha longa lata, falando da necesidade de facer un presuposto de reconstitución, de cinco mil millós de pesetas.

Inda coida que hai quen lle dea creto.

E tan parviño «Mangarriéguez», que non quere decatarse de que xa se finou políticamente.

Non ten outra sinificación que a de gran cacique amocador dos galegos.

Viciños de Nebra, galegos dinos: ¡todos contr'o galó negro que asoballa a nosa terra! até deixalo sin prumas e cacareando... com'o deixaron Maura e Cambó.

Chamarlle oxe gassetista a un home, debe ser considerado cal cousa aldraxante e capás de facer rir às pedras.

***

Maura é un centralista *en ragé*.

Dou orde pra que se prohibise o emprego do catalán nas táboas d'avisos das oficinas telefónicas da Mancomunidade de Cataluña.

Atentou contr'os idiomas rexionaes da Presidencia da Academia da Lingua.

Quere desbotar tamén os mesmos idiomas da Administración de Xusticia.

E fixo un proyeuto de lei d'Administración local que é o mais retrógrado e antiautonomista que pode ollarse, como acaba de

tación. Meu interese por adaptarme a realidade obrigoume a espallar os asuntos. Máis val paseiarnos pol-o mundo d'os feitos concretos pra elevarnos despóis ás abstraccións, que encomenzar por éstos que soos nada dín. Agora chega o instante, entón, de resumir en certo modo o que arelamos e nos propomos. Isto é:

1) Desejamos como n'outras cousas, tamén no insino, a descentralización. E cobizamos que os galegos encomenzen de seu e por sí o estudo d'os seus problemas educativos.

2) É preciso crear na Galicia unha *escola técnica*, respondendo a todas as necesidades reas do momento e do país e verdadeiramente moderna.

3) Si se pensa facer unha Universidade completa en Santiago, *como se debe facer*, non hay que perdel-o tempo con decretos centralistas, senón desde o noso país poñer as bases pra unha Universidade galega que na súa organización recolla canto hay de bon n'as Universidades do mundo. Dita Universidade completa é preciso se cree *canto antes se poida*.

4) Non se pode esquecer o problema da educación feminina e cobizamos a inmedia-

ta creación de modernas escolas secundarias e superiores pra o insino da muller.

5) Precísase reformar os métodos do insino. Pol-o tanto, entendemos que é deber noso facer canto se requira, cantos sacrificios se nos pidan, por termos un excelente profesorado e pol-a preparación pedagógica de dito profesorado de todos os grados.

6) Exigimos que o galego, que ten unha extraordinaria importancia pra España enteira, atope seu debido lugar no insino e non seja absurdamente relegado.

XIII

Na miña conferencia, envoltas n'os proxectos que expoño, hay certamente críticas, quizais acerbas. Non intento con elas ir contra ninguén, nen atacar con elas a ningunha persoalidade determinada, senón espertar en todos os meus compatriotas un entusiasmo renovador pol-os problemas educativos. Sen dúbida teremos que facer moitos sacrificios persoal e coativamente pra chegarmos a creación do noso insino, sacrificios qu'o meu ver, faranse con gusto; porque son no proveito da nosa patria á que todos tan fondamente amamos. Que ninguén pois veja n'as miñas palabras animosidade contra il;

que ao contrario fagan nacer un desejo ardente de traballar pol-o renacemento galego.

Hoje máis que nunca temos de unirnos, hoje máis que nunca temos d'esquecer as discordias que separan aos cidadás. As máis grandes nacións do mundo móstrannos na actualidade que a nova fase da política nacional parez ser de colaboración de todas as diferentes correntes políticas, d'os diferentes partidos, na obra común do ben da patria. Galegos, d'aprendamos d'elas pra facermos unha Galicia grande da que precisa un España grande.

Nós, galegos, como toda nación, temos unha misión que cumprir. Temos que crear n'estas verdecentes costas atlánticas unha nova cultura ibérica, da que depende o porvir d'Iberia mesma. Nós representaremos unha *civilización céltica* do sur (próxima as actuais civilizacións célticas europeas), de grandísima exquisitez e que deixará se integren as dúas existentes culturas ibéricas (a portuguesa e a española) asin como éstas c'as culturas do centro e norte d'Europa.

DIXEN.

probarlles ós parvos que coidaban o contrario, un amigo noso no *Noroeste*.

E Figueiroa e Ossorio Gallardo e o cursi de Goicoechea inda s'atreven a falar en Santiago de rexonalismo.

Fora co'eles. ¡Abaixo farsas! A Deus grazias, Maura é vello e cando il se fine, finárase o seu partido que ten por base a ética. Como se poidera haber partido serio algún sin ela... E dicir, un partido fulanista valeiro d'ideias que ten por eixo un nome e un home.

***

Contr'a semana rexonalista do *Debate* ergueu a súa protesta até a *Vos de Galicia*. Colega, ese é o bô camiño. Herrera sinteuse colonizador.

Non houbo pensión pr'ás fillas de Rosalía. Sintímolo por elas. Alegrámonos pra castigo da vella Galicia pidichona, que tod'o agarda de Madrí.

As fillas de Rosalía puideron sere oxe maestras ou outra cousa semellante. E estarían protexidas contr'a indixencia.

Puido tamén Galicia por suscripción doarlles un pequeno capital. ¡Non se fixo asina co'a viuda de Cirici Ventalló?

Non o Estado, senon nós, temos de axudar ós nosos.

A pensión pr'á viuda de Said Armesto que non puido *prevere* que se finara tan novo o seu esposo, era moi lóxica.

LIT. E IMP. ROEL.-CORUÑA.

LA MODERNISTA

GRAN SALÓN DE BARBEIRÍA

— DE —

Ramos e Acea

San Andrés, 94-1.º — A CRUÑA

Estabrecimento de primeiro orde, dotado de estufa de desinfeición e todol-os aparatos hixiénicos. Especialidade en lavados de cabeza, lociós e friciós de todas clases.

Nota: N'este estabrecimento atopará o público un servico permanente a cárgo dos seus propietarios, antigos dependentes das máis importantes peluqueirías d'esta capital.

¡GUERRA AOS CALLOS!

Callos, sabañós e ollos de galo cúranse co

Bálsamo Oriental

Premiado con Medalla d'Ouro na Esposición de Buenos Aires

Fabricantes: Prudencio López e Fillo - Jerez.
Repersentante: Manuel Sánchez - A Cruña.

De venta n'as boas Boticas

Gran H. Universal

Rúa da Reina (da Raiña), 21—LUGO

O MÁIS NOVO E O MILLOR

Ten carto de baño moderno. Dispón de teléfono (núm. 116) e de coche da casa pra todol-os trens.

O GRAN H. UNIVERSAL merece ser visitado

GRAN FONDA

Las Cuatro Naciones

San Andrés, 102.—A CRUÑA

O novo dono d'ista fonda, no seu deseio de mellorar o trato aos señores viaxeiros, fixo grandes reformas.

Xántase ben, e os precios están ó alcance de todos.

Gran Café Méndez Núñez

REAL, 83

O máis perferido e de maor comodidade pr'ó público. O máis confortabre da Cruña. Servizo preferente. Artigos garantizados de toda-las marcas.

GRANDES CONCERTOS DIARIOS

pol-as mellores agrupazóns musicas
::: españolas i-eistranxeiras :::

Gran salón de billares no local que ten ó carón na rúa da Marina

IRMANS:

Probade o rico VIÑO LÁGRIMA, que sômente o vende

A Tacita de Prata

Rúa Galera, esquina á Fonte San Andrés
A CRUÑA

HOTEL CONTINENTAL

Castelar, 8 e Olmos, 28

O MELLOR SERVIDO

— DE —

M. Losada e Fillo
A CRUÑA

FRÁBICA MECÁNICA

::: DE CALZADO :::

— DE —

ANXEL SENRA

RÚA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15

A CRUÑA

Faise cárrago de toda cras de traballos gráficos, en imprenta, litografía e fotograbado, así coma sellos de caucho

A Papeleira Galega

FRÁBICA DE BOLSAS DE PAPEL
DE TODAS CRAS
FOTOGABADO

BARREIRA, 7

A CRUÑA

Teléf. 434

Os viños e coñas millores son os qu'eisporta a casa de PEDRO DOMEQ, de Xerez da Fronteira, fundada en 1730. A casa máis antiga de Xerez.

O vermouh máis selecto de mundial e de reconecida sona é o CINZANO (Torino).

O Anís do Mono

é un eispréndido licore sin rival

Pra viños de mesa

non hai outros com'ós dos cosecheiros eisportadores Sres. R. LÓPEZ DE HEREDIA (Haro). Casa central: Pazo da Equitativa.—MADRID.

REPRESENTANTE EISCUSIVO (matriculado) de todas istas marcas:

José C. Juncosa
Galera, 3.º e 41-2.º piso.—A CRUÑA

FILLOS DE A. BARCELÓ (S. en C.)**MÁLAGA**

Cosecheiros, esportadores de viños seleitos da España, oxén, anisados, ron, coñac, etc.

Son os únicos donos das marcas de moito creto e sona chamadas

ANÍS DOUS MONOS**RON LA LUCÍE****OXÉN SUPERFINO**

Pra encargos, na Cruña, rúa do Orzán, 144

Automovilistas:

As mais fortes, milliores e mais económicas cubertas, son as

PALMER

Depósito xeneral en Galicia.

Real, 20 -- A Cruña

NAZONALISMO GALLEGO

A NOSA AFIRMACION REXIONAL
(2.ª EDICION)

Libriño ben imprentado nos modernos talleres da «Voz de Galicia» con xuícios e opinións de Rodrigo Sanz Porteiro, Banet, Fontenla, Calvo, Casares, etc., por Antón Villar Ponte.

Véndese a 50 céntimos.— Os pedidos faranse ó autor, no Rego d'Auga, 4-1.º — Cruña.— Os suscritores d'iste boletín poderán adquirilo á metade do prezo sinalado.

Fábrica de Gorras

— E —

SOMBREIRERÍA

DE

Lois Fernández Vieites

San Andrés, 69-71 — A CRUÑA

OBRAS NOVAS DE AUTORES GALEGOS

LINARES RIVAS: *Cuentos de amor y de amores*, 3'50 ptas.— A. REY SOTO: *La Loba*, 2 id.— W. FERNÁNDEZ FLÓREZ: *Silencio*, 3'50 id.— A. PÉREZ LUGÍN: *La Casa de la Troya* (7.ª edición), 4 id.— SOFÍA CASANOVA: *De la revolución rusa en 1917*, 3'50 id.— REY SOTO: *Cuentos del Lar*.

Véndense n'a librería de P. CUE & C.ª

Rúa Real, 49.— A CRUÑA

H. LA PALOMA

— DE —

Ramón Morandeira

Este espréndido establecemento, situado no mais céntrico da poboación, axeitado á outura dos milliores da súa cras, conta con espazosas e aireadas habitazons, boa e abundante mesa, un servizo puntual i esmerado, e asistencia facultativa pol-o enxebre e renomado doutor A. Otero.

Fonte de San Antón, 20 - Santiago

LEUTORES:

Quen queira ter un traxe bó e xeitoso, e que lle coste pouco diñeiro, qu'ó faga na xastrería de

Xosé Varela

CIRCO, 16-BAIXO — VIGO

MONTERO E COMPAÑÍA

Oficina técnica e almacén de venda:

Rúa de Emilio Castelar, 8

Depósitos:

Calle del Castillo, 12-LUGO

Direitor:

D. FERNANDO M. DOIZTÚA, *Inxeniero*

Venda e colocación de toda clase de máquinas agrícolas e industriais

Estudo de toda clase de proxectos e construcións

PRESUPOSTOS GRATIS

Sulfatos, semillas, carburo, benzol e bencina

Consultorio Médico-Quirúrxico**J. Lastres**

Consulta e tratamento d'as enfermidades en xeneral
ESPECIALIDADES

Pel, (incruso cáncer, lepra, lupus e úlceras atónicas).—Peito, Estómago, Anemia

Reumatismo, Artritis deformantes

Neuralgias, Arterio-esclorosis, Parálisis

Electroterapia, Aeroterapia, Sueroterapia, Análisis

RAYOS X

Gabinete Fisioterápico: Consultas de 10 a 12

Tratamentos a prezos e horas convencionaes

Non se fai asistencia ós fogares

Praza d'Ourense, 2-1.º (esquiña a Picavía)

A CRUÑA

Waldo Losada

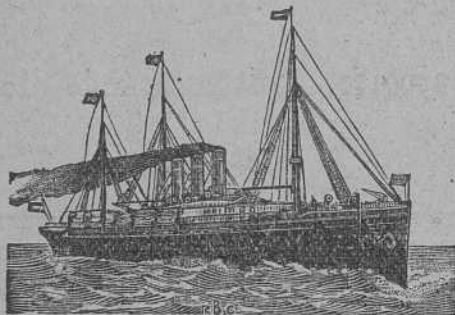
Rego d'Auga, 44

Anís INFERNAL.

Rhum TRINIDAD.

Xinebra Inglesa «Old Tom Gin» TIGRE.

Venta de viños ao por maior de todas as rexións de España.

COMPAGNIE GENERALE TRANSATLANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

SERVICIOS DIREITOS DENDE O PORTO DA CRUÑA

LINEA DE HABANA E VERACRUS

Prezo en terceira â Habana	Ptas. 298'60
» » Veracrús.	» 313'60

Facilitanse billetes de ferrocarril da Habana a Santiago de Cuba pol-o prezo de Ptas. 35.

Os emigrantes e todol-os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.

Para toda clás d'informes sóbor de datas de saída, precios do pasaxe e tipos de flete, dirixirse ó seu Consignatario

D. Nicandro Fariña

Rúa de Compostela, esquina á Praza de Lugo

NOTA. — Quedan sin efecto total-ad tarxetas de visita, pois non se deixa entrare á bordo.